

SCI-CONF.COM.UA

MODERN RESEARCH IN SCIENCE AND EDUCATION

**PROCEEDINGS OF X INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
MAY 29-31, 2024**

**CHICAGO
2024**

MODERN RESEARCH IN SCIENCE AND EDUCATION

Proceedings of X International Scientific and Practical Conference

Chicago, USA

29-31 May 2024

Chicago, USA

2024

89. *Мельничук М. Г., Кримова Н. О.* 561
РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДОШКІЛЬНИКІВ
90. *Наумова Н. А., Завгородня М. О.* 566
КАЗКОТЕРАПІЯ ЯК МЕТОД КОРЕКЦІЇ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ
91. *Наумова Н. А., Кацюба Н. А.* 575
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ
92. *Овчарук І. Р.* 583
ФЕНОМЕН ДИТЯЧОЇ БРЕХНІ: ПСИХОЛОГІЧНІ ПРИЧИНИ ТА ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ
93. *Потьомка А. А., Литвинова І. Л.* 592
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕЖИВАННЯ ТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСУ ДІТЬМИ ТА ПІДЛІТКАМИ
94. *Пріснякова Л. М., Бабанська С. А.* 600
ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ФАКТОРІВ ШКІЛЬНОЇ ДЕЗАДАПТАЦІЇ МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ
95. *Пріснякова Л. М., Деркунська О. К.* 606
ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ УЯВЛЕННЯ ПРО СВОЄ МАЙБУТНЄ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ КРИЗИ
96. *Пухно С. В., Чучина Ю. А.* 612
ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ
97. *Руснак Д. А., Караджи О. С.* 617
ЗВ'ЯЗОК САМООЦІНКИ ТА ОБРАЗУ ФІЗИЧНОГО «Я» У СПОРТСМЕНІВ-ПІДЛІТКІВ
98. *Сергієні О., Василенко К.* 625
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНО ЗУМОВЛЕНИХ АКЦЕНТУАЦІЙ ХАРАКТЕРУ ПРАЦІВНИКІВ МВС

SOCIOLOGICAL SCIENCES

99. *Васильєв М. С., Касьян В. В.* 635
ВЗАЄМОДІЯ СОЦ. МЕДІА З КОМПАНІЄЮ ПО ПРОСУВАННЮ БРЕНДУ (З ДОСВІДУ КОМПАНІЇ "РОЗЕТКА")
100. *Єлагін В. П.* 638
СОЦІАЛЬНА ДЕРЖАВА ЯК ПОЛІСУБ'ЄКТНИЙ КОНСТРУКТ В КОНТЕКСТНОМУ ПОЛІ СПІЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ ТА СУСПІЛЬСТВА
101. *Кухаренко С. О., Король К. С.* 648
ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

**ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ УЯВЛЕННЯ ПРО СВОЄ
МАЙБУТНЄ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ КРИЗИ**

Пріснякова Людмила Макарівна

Доктор психології, професор кафедри психології

Деркунська Оксана Костянтинівна

ЗВО бакалаврського рівня ДГУ

Анотація. Життєвий розвиток особистості завжди ускладнюється непередбачуваними і некерованими подіями, що часто супроводжується розвитком станів тривоги і стресу, різкими змінами усього життєвого шляху, ламкою професійних планів і уявлень про майбутнє. Дослідження різних сторін життя людини у зв'язку з різкими змінами життєвого середовища, в умовах нестабільності суспільних і економічних структур стають необхідними і отримують все більше поширення як в закордонній, так і вітчизняній психології.

Перелік ключових слів: життєва криза, втрата роботи, планування майбутнього, життєва, складна життєва ситуація.

В умовах значних потрясінь сучасного українського суспільства особистість невпинно постає перед необхідністю життєвих виборів. Визначення бажаного напрямку розгортання життєвих подій стає можливим на підставі цілісного уявлення людини про власний життєвий шлях. При вибіркового, фрагментарного баченні подій управління життям навряд чи буде можливим. Також необхідним є зайняття особистістю авторської позиції відносно свого власного життя. Слабкість особистісної позиції значно ускладнить життя сучасної людини. Проявами скерованого проходження життєвого шляху є врівноважене проживання людиною наявної життєвої ситуації за допомогою продуктивного опрацювання досвіду та завдяки побудові реалістичної перспективи. У зв'язку з цим стає акцентованою проблематика проектування

життєвого шляху особистості.

Однак, незважаючи на численність досліджень проблеми проектування життєвого шляху, особистісні особливості саме середнього віку залишаються найменш вивченими. Найбільшу увагу науковці приділяли періодом дитинства та юнацького віку, як найбільш сензитивним до життєвих змін. Також, в зв'язку з сучасною демографічною ситуацією, яка потребує вирішення проблем загального старіння населення, вчені все частіше звертають увагу на проблеми людей похилого віку. Середній вік, не дивлячись на те, що він є самим плідним періодом життя, виявляється найменш дослідженим. Люди середнього віку є трудовим ресурсом, елементом продуктивних сил країни та основним носієм економічних відносин. Саме тому проблеми життєвого шляху особистості середнього віку є важливими та потребують дослідження.

Статистика останнього десятиріччя у всьому світі засвідчує, що досить часто жінки після тридцяти тільки розпочинають свою кар'єру. Середній дорослий вік – це не тільки період професійних досягнень, але й аналізу та оцінки трудової кар'єри, що може провокувати кризу середини життя, яка має гендерні особливості.

Саме представниці «слабкої» статі частіше зазнають труднощі як у пошуку роботи, так і в процесі самореалізації у професії, оскільки у суспільстві ще існують стереотипи щодо неможливості жінок поєднувати досягнення у професійній діяльності з благополучним шлюбом і повноцінною сім'єю.

Так, впродовж ранньої дорослості головними цінностями жінок є родина та здоров'я, але в період середньої дорослості - професійна діяльність, яка стає провідним засобом їх самореалізації.

Крім нормативних криз, професійне становлення супроводжується ненормативними, обумовленими життєвими обставинами. Такі події, як змушене звільнення, перекваліфікація, зміна місця проживання, перерви в роботі, пов'язані з народженням дитини, втрата працездатності, а також вимушені карантинні заходи продовж останніх двох років – викликають сильні емоційні переживання і часто набувають чітко вираженого кризового

характеру.

З точки зору змісту і характеру психологічних проблем чи життєвих обставин, що спричинили кризову ситуацію, а також особистісних ролей, що виникають і зникають, можна виділити такі типи життєвих криз.

Криза нереалізованості виникає у випадку, коли людина суб'єктивна незадоволення продуктивністю свого життя, виконанням життєвої програми, а також недооціненою своїх досягнень, суттєвої події у минулому, які б впливали на сьогоднішнє і майбутнє життя.

Критичні періоди і соціальні переходи нерідко супроводжуються хворобливою психологічною перебудовою, підвищеною сенситивністю до певних зовнішніх впливів, що призводить до порушення рівноваги, появи нових потреб тощо. Деякі психологи вважають, що криза – це болюче явище в результаті неправильного виховання. З іншого боку інші бачать у кризах конструктивну функцію і вважають їх закономірним, неминучим явищем, яке зумовлюється переважно біологічними чинниками, насамперед статевим дозріванням.

У сучасній психології на сьогодні не склалося єдиної думки з приводу кризових періодів, або вікових криз.

Особистість не може жити не розвиваючись. Розвиток – це головний спосіб її існування впродовж всього життєвого шляху. Особистість у розвитку – це поступово глибша індивідуалізація, дедалі виразніша своєрідність, відособленість від зовнішніх впливів, які з часом поступово втрачають першочергову значущість.

Коли особистість постійно розвивається, будує та перебудовує свій життєвий світ – вона створює його тандем між внутрішнім і зовнішнім світом. Саме особистість з її планами та установками, ненаситними потребами та несвідомими імпульсами визначає напрямок, в якому людина бачить зовнішній світ, орієнтується у ньому, пристосовується до життя.

Сучасна психологічна наука останнім часом надає все більшого значення проблемі допомагати особистості у подоланні нею кризових станів, насамперед

на етапі набуття та закріплення професійного досвіду, що у часі може збігатися з так званою кризою середнього віку. Як переходу від молодості до зрілості.

У психологічній науці немає однозначного погляду на хронологію життєвого циклу особистості та особливостей даного періоду. Е. Еріксон відносить кризу середини життя людини до 40 річного віку, тоді як Г. Шихі вважає що кризи середини життя має діапазон від 35 до 45 років, а на думку Т. Титаренко – цей період припадає на вікову межу від 37 до 40 років. Даній період життя особистості жінки характеризується, на думку Е. Еріксона, як прагнення дорослої людини увічнити себе шляхом здійснення значимого та довготривалого внеску в навколишній світ – іншим словом генеративність. Тоді як відсутність генеративності в цей період спричиняє розвиток процесів стагнації жінки, тобто «застій» в розвитку особистості жінки її самореалізації.

Г. Шихі зауважує, що цей період є станом загострення відчуття часу, який позначається втратою молодості, згасання фізичних сил, зміна первинних ролей та інше. Та будь-який із цих моментів може сприяти кризовій ситуації.

Тим часом як на думку Т. Титаренко – це період екстраординарного зростання і внутрішніх змін, який не дарма порівнюють з підлітковим віком. Багато хто називає цей період другим шансом зробити свою справу, стати глибшим і суттєвішим, тому що у цей період максимальні очікування з боку соціуму поєднуються з реорганізацією особистісних рис, об'єднання інтересів, цілей та обов'язків. Проте особистість починає ставити перед собою питання про прожите життя, його доцільність та насиченість. Аналізувати та замислюватися чому не були досягнуті цілі, поставлені колись перед собою.

К. Юнг розглядав середній вік – час максимального прояву потенціалу людини та істотних змін у її психіці, які швидше починаються у жінок, аніж у чоловіків

Диференційоване розуміння соціалізаційних першоджерел, різних механізмів входження людини у соціально-політичне життя спричиняють відокремлення двох моделей соціалізації – підкорення та інтересу.

Перша модель. Суспільна необхідність виконує функції першопричини,

важливими є механізми відбору, пропозиції, рекомендації, контролю. За допомогою існуючих у суспільстві норм, цінностей на ту чи іншу соціальну роль відбираються люди, які володіють певними здібностями, вміннями, індивідуальними якостями, рівнем готовності. Дана модель характерна для суспільств з досить високим ступенем регламентації.

Друга модель. Центруючись на інтересах конкретної особи, активізує суспільну дію механізмів:

а) вибору особою соціальної ролі на основі наявних у неї потреб, інтересів, цінностей;

б) рефлексії та аналізу соціальних вимог;

в) активності, котра виявляється у творчості, самостійному оволодінні необхідними якостями;

г) самоконтролю, який визначає добросовісність у виконанні зобов'язань. Вона притаманна суспільствам, у яких переважають ідеали лібералізму, демократії.

Ефективність бізнесу і визначення високих досягнень людської природи, не є несумісними. Навпаки, вищі рівні ефективності можуть бути досягнуті тільки при повному врахуванні потреб в самоактуалізації, потенційно присутній в особистісному світі кожної людини.

Самоактуалізація здійснює істотний вплив також на політичну свідомість, громадянську поведінку. Ті зміни, що останнім часом відбуваються в Україні та в усьому світі: економічні, політичні, соціальні, та зокрема психологічні. Не можливі без зміни звичайної соціальної моделі, які пов'язані з небажанням певної частини населення відмовитися від звичок, наявних широких можливостей підкорятися владним розпорядженням і соціальному контролю. Складною соціальною та психологічною ситуацією в державі, таких як розчарування, негативізму, тривоги, невпевненості у теперішньому. Неготовності більшості людей до активності, самостійності та ментальності громадян України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Allan G. Johnson. The Blackwell dictionary of sociology: a user's guide to sociological language. URL: <http://eu1lib.vip/book/5865382/6b0217> (дата звернення 10.08.2022).
2. David Matsumoto. The Cambridge Dictionary of Psychology. URL: <http://eu1lib.vip/book/688414/884ca1> (дата звернення 30.07.2022).
3. Gordon Marshall. The concise Oxford dictionary of sociology. URL: <http://vip/book/5898980/def4d9> (дата звернення 10.08.2022)